

ԿԱՐԾԻՔ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄԱԽՈՍԻ

Լուսինե Սամվելի Համբարձումյանի Ը.00.03՝ «Ֆինանսներ, հաշվապահական հաշվառում» մասնագիտությամբ տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար «Կենսաթոշակային ֆոնդերի և ֆինանսական ներգրավվածության փոխազդեցության գնահատումը ՀՀ-ում» թեմայով ատենախոսության վերաբերյալ

Ատենախոսության թեմայի արդիականությունը

Լուսինե Համբարձումյանի ատենախոսությունը նվիրված է կենսաթոշակային ֆոնդերում մասնակցության վրա ֆինանսական ներգրավվածության ազդեցության բացահայտմանը և այդ ազդեցության քանակական գնահատման մոտեցումներին:

ՀՀ բարեփոխված կենսաթոշակային համակարգը լուծում է նախկին բաշխողական համակարգի հիմնախնդիրները, միևնույն ժամանակ, նպաստում երկրում խնայողությունների ավելացմանը, կապիտալի շուկայի զարգացմանը և տնտեսական աճին: Սակայն ինչպես բազմաթիվ երկրներում, այնպես էլ ՀՀ-ում, նոր համակարգը զերծ չէ հիմնախնդիրներից. մասնավորապես՝ ՀՀ-ում ֆինանսական գործիքների և ներդրումային ուղղությունների սահմանափակության պայմաններում կենսաթոշակային ֆոնդերի ակտիվների տեղաբաշխման, ակտիվների օպտիմալ կառուցվածքի սահմանման՝ ընդունելի ռիսկի պայմաններում շահույթի մաքսիմալացման և այլն:

Հիմնախնդիրների մեկ այլ շարք կապված են կենսաթոշակային համակարգի մասնակիցների անհատական պատասխանատվության մեծացման հետ՝ որպես մասնավոր կենսաթոշակային համակարգին անցման հետևանք, մասնավորապես՝ որքան գումար պետք է խնայել կենսաթոշակային տարիքի համար, ով պետք է կառավարի այդ միջոցները և այլն: Կարևորելով մասնակցությունը մասնավոր կենսաթոշակային ֆոնդերին՝ բազմաթիվ երկրներ, այդ թվում՝ ՀՀ-ն,

կենսաթոշակային կուտակումները դարձրել են պարտադիր: Սակայն կան այլ ասպեկտներ, որտեղ անհատները դրսևորում են պատասխանատվությունը. կենսաթոշակային ֆոնդի տեսակի և կառավարչի ընտրություն, կամավոր կենսաթոշակային ֆոնդերին մասնակցություն, կամավոր կուտակային հատկացումների չափի և հաճախականության որոշում և այլն: Ուստի ոլորտը կարգավորող կառույցների և կենսաթոշակային ֆոնդերի կառավարիչների համար կարևոր է ավելի խորը պատկերացում կազմել այն գործոնների մասին, որոնք ազդում են անհատների վրա՝ նման ֆինանսական որոշումներ կայացնելիս:

Գիտական շրջանակներում թեմայի վերաբերյալ ուսումնասիրությունների մեծ մասը վերաբերում են կենսաթոշակային պլանավորման վրա ֆինանսական գրագիտության ազդեցությունը բացահայտելուն: Առավել հազվադեպ հանդիպում են վերլուծություններ ֆինանսական ներգրավվածության, ինստիտուտների նկատմամբ վստահության և այլ գործոնների ազդեցության վերաբերյալ: Հաշվի առնելով այն փաստը, որ այդ գործոնների հնարավոր ազդեցությունները բավարար խորությամբ հետազոտված չեն՝ բազմակողմանի հետազոտություն իրականացնելու և վերջինի արդյունքները գնահատելու օբյեկտիվ անհրաժեշտություն է առաջանում ինչպես գիտամեթոդական, այնպես էլ գործնական մակարդակներում:

Նշվածը միանշանակորեն ընդգծում է ատենախոսության թեմայի արդիականությունը և հետազոտության անհրաժեշտությունը և կարող է նպաստել ՀՀ-ում կենսաթոշակային համակարգի կատարելագործմանը:

Ատենախոսության նպատակը և խնդիրները: Ատենախոսության հիմնական նպատակն է բացահայտել կենսաթոշակային ֆոնդերում մասնակցության վրա ֆինանսական ներգրավվածության ազդեցությունը և առաջարկել այդ ազդեցության քանակական գնահատման մոտեցումներ: Նշված նպատակի իրագործման համար առաջադրվել են հետևյալ հիմնական խնդիրները.

- բացահայտել ՀՀ-ում բարեփոխված կենսաթոշակային համակարգի առանձնահատկությունները և լուծում պահանջող խնդիրները,

- ուսումնասիրել ֆինանսական ներգրավվածության տնտեսական բովանդակությունը և ֆինանսական գրագիտության հետ դրա փոխկապվածության դրսևորումները,
- վերլուծել կենսաթոշակային ֆոնդերում մասնակցության վրա ֆինանսական գրագիտության, ինստիտուտների նկատմամբ վստահության, ֆինանսական ներգրավվածության և այլ գործոնների ազդեցության մոտեցումները,
- ուսումնասիրել ՀՀ կենսաթոշակային ֆոնդերի ակտիվների կառուցվածքի հետ կապված հիմնախնդիրները և դրանց վերաբերյալ միջազգային փորձը,
- վերլուծել ֆինանսական ներգրավվածության դինամիկան ՀՀ-ում և բացահայտել դրա ընդլայնմանը խոչընդոտող գործոնները,
- բացահայտել ՀՀ պարտադիր կենսաթոշակային համակարգի մասնակիցների՝ կենսաթոշակային ֆոնդի ընտրության և կուտակային կենսաթոշակային հաշվի մնացորդը հսկելու հետ կապված վարքագծի պատճառները,
- ուսումնասիրել «կյանքի ցիկլի» մոդելը՝ որպես ՀՀ կենսաթոշակային համակարգի կատարելագործման ուղի, և գնահատել դրա կիրառման դեպքում սպասվող օգուտները և խնդիրները,
- գնահատել ֆինանսական ներգրավվածության և այլ հնարավոր ազդող գործոնների ազդեցության չափերը կենսաթոշակային ֆոնդերում մասնակիցների մասնակցության վրա,
- առաջարկել ՀՀ-ում ֆինանսական ներգրավվածության ընդլայնման հավանական ուղիներ:

Ատենախոսության կառուցվածքը և բովանդակությունը

Ատենախոսության կառուցվածքը: Ատենախոսությունը բաղկացած է ներածությունից, 3 գլուխներից, եզրակացություն բաժնից, օգտագործված գրականության ցանկից և հավելվածներից: Աշխատանքը շարադրված է 149 էջի վրա (առանց հավելվածների):

Ատենախոսության «Ներածություն» բաժնում հիմնավորվել է հետազոտության թեմայի արդիականությունը, ներկայացվել են ատենախոսության

նպատակը և խնդիրները, հետազոտության օբյեկտը և առարկան, տեսական, մեթոդաբանական և տեղեկատվական հիմքերը, հիմնական արդյունքները և գիտական նորույթը, հետազոտության արդյունքների տեսական և գործնական նշանակությունը, հետազոտության փորձարկումը, հրատարակումները և աշխատանքի կառուցվածքը:

Ատենախոսության առաջին՝ «Կենսաթոշակային ֆոնդերի և ֆինանսական ներգրավվածության գնահատման տեսամեթոդական հիմքերը և ժամանակակից դրսևորումները» գլխում հեղինակի կողմից անդրադարձ է կատարվել ՀՀ կենսաթոշակային համակարգի առանձնահատկություններին և լուծում պահանջող հիմնախնդիրներին, ֆինանսական ներգրավվածության տնտեսական բովանդակությանը, կենսաթոշակային ֆոնդերում մասնակցության վրա ազդող գործոնների՝ ֆինանսական ներգրավվածության, ինստիտուտների նկատմամբ վստահության և ֆինանսական գրագիտության փոխազդեցության մոտեցումներին:

Ատենախոսության երկրորդ՝ «Կենսաթոշակային ֆոնդերի և ֆինանսական ներգրավվածության վերլուծությունը ՀՀ-ում» գլխում հեղինակն անդրադարձել է ՀՀ-ում կենսաթոշակային ֆոնդերի ակտիվների կառուցվածքի վերաբերյալ լուծում պահանջող խնդիրներին, ապա գնահատել է ֆինանսական ներգրավվածության դինամիկան ՀՀ-ում, վերջում անդրադարձել է կենսաթոշակային ֆոնդերում մասնակիցների ներգրավվածության վրա ազդող գործոնների բացահայտմանը:

Ատենախոսության երրորդ՝ «Կենսաթոշակային ֆոնդերի և ֆինանսական ներգրավվածության փոխկապակցվածության գնահատման կատարելագործման ուղիները» գլխում հեղինակը ներկայացրել է կենսաթոշակային ֆոնդերում մասնակիցների վրա ֆինանսական ներգրավվածության ազդեցությունը գնահատելու մոտեցում, ինչպես նաև անդրադառնել է ՀՀ կենսաթոշակային ֆոնդերի ակտիվների կառավարման բարելավման ուղիներին: Հեղինակը գլուխն ավարտել է անդրադառնալով ֆինանսական ներգրավվածության ընդլայնման հավանական ուղիներին:

«Եզրակացություններ» բաժնում ամփոփվել և համառոտ ներկայացվել են հետազոտության հիմնական եզրակացությունները:

Ատենախոսության ստացված արդյունքների հավաստիությունն ու դրանց գործնական նշանակությունը

Հետազոտության մեջ առաջադրված խնդիրների լուծման համար տեսական և մեթոդաբանական հիմք են ծառայել կենսաթոշակային համակարգի, ֆինանսական ներգրավվածության և ֆինանսական գրագիտության վերաբերյալ գիտական աշխատությունները, հրապարակումները, միջազգային հեղինակավոր փորձագետների և կազմակերպությունների հետազոտությունները, հոդվածները և այլն:

Ատենախոսությունն իրենից ներկայացնում է մասնավոր կենսաթոշակային համակարգի և ֆինանսական ներգրավվածության գծով տեսական և գործնական ուսումնասիրությունների հիման վրա մշակված հետազոտություն, որի արդյունքները, կատարված առաջարկությունները, մշակված մոտեցումները կարող են գործնական կիրառություն գտնել ՀՀ ֆինանսական և կենսաթոշակային ապահովության համակարգերում՝ նպաստելով կուտակային կենսաթոշակային համակարգի

Ատենախոսության գիտական արդյունքները և նորույթը

Հեղինակն ատենախոսությունում ներկայացնում է մի շարք արդյունքներ, որոնցից որպես գիտական նորույթ առանձնացնում է հետևյալ կետերը.

1. բացահայտվել են ՀՀ պարտադիր կուտակային կենսաթոշակային համակարգի մասնակիցների կողմից կենսաթոշակային ֆոնդ չընտրելու հետ կապված չեզոք վարքագծի վրա ազդող գործոնները,

2. եկամտաբերության և ռիսկի գնահատման միջոցով փորձել է հիմնավորել ՀՀ-ում գործող մոդելի համեմատ «կյանքի ցիկլի» մոդելով ավտոմատ ընտրվող կենսաթոշակային ֆոնդ սահմանելու նպատակահարմարությունը,

3. հնարավոր ռիսկերի, միջազգային փորձի և տեղական շուկայի առանձնահատկությունների հաշվառումով մշակվել է ՀՀ պարտադիր կենսաթոշակային ֆոնդերի գործող մոդելից «կյանքի ցիկլի» մոդելին աստիճանական անցման մոտեցում,

4. հիմնավորվել է կամավոր կուտակային կենսաթոշակային համակարգ ունեցող երկրներում կենսաթոշակային ֆոնդերում մասնակցության և ֆինանսական ներգրավվածության, ֆինանսական գրագիտության, ֆինանսական շուկաների զարգացվածության, գործող կենսաթոշակային համակարգի արդյունավետության միջև գոյություն ունեցող վիճակագրական նշանակալի կապը, և առաջարկվել են այդ կապերը գնահատող բազմագործոն ռեգրեսիոն մոդելներ,

5. բացահայտվել են ՀՀ-ում ֆինանսական ներգրավվածության ավելի խորը ընդլայման վրա նեոբանկերի և չելլենջըր բանկերի ազդեցության դրսևորման ուղիները՝ շեշտադրելով դրանց ներդրման հետ կապված խնդիրները և առավելությունները:

Դիտողություններ ատենախոսության վերաբերյալ

Ներկայացված ատենախոսությունը գերծ չէ նաև թերություններից, որոնցից կարևորվել են հետևյալները.

1. Թեև ատենախոսության մեջ ընդհանուր առմամբ օգտագործվել է բավականին նոր տեղեկատվության աղբյուրներ, սակայն 2.2 ենթագլխում ՀՀ-ում բնակչության ֆինանսական գրագիտության և ֆինանսական ներգրավվածության մակարդակը բնութագրող ցուցանիշները վերցված են 2017թ. դրությամբ, որոնք որոշակի թերի պատկեր են ստեղծում հետազոտության եզրակացության մասով,

2. Ատենախոսության մեջ որպես նորույթ է ներկայացվել «ՀՀ-ում գործող մոդելի համեմատ «կյանքի ցիկլի» մոդելով ավտոմատ ընտրվող կենսաթոշակային ֆոնդ սահմանելու նպատակահարմարությունը», որը սակայն վիճելի մոտեցում է համարվում՝ հաշվի առնելով կուտակային

համակարգի շահառուների ֆինանսական գրագիտության առկա մակարդակը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Վերը նշված դիտողությունները չեն նսեմացնում ատենախոսության գիտական արժանիքները և ստացված արդյունքների կիրառականությունը: Լուսինե Սամվելի Համբարձումյանի՝ «Կենսաթոշակային ֆոնդերի և ֆինանսական ներգրավվածության փոխազդեցության գնահատումը ՀՀ-ում» թեմայով ատենախոսությունը կարելի է որակել որպես ինքնուրույն գիտական հետազոտություն և վերլուծական աշխատանք, որտեղ ուսումնասիրված են տեղեկատվական բազմաթիվ աղբյուրներ, տնտեսամաթեմատիկական մեթոդների հիման վրա կատարված է կենսաթոշակային ֆոնդերի և ֆինանսական ներգրավվածության փոխառնչությունների գնահատում, իսկ արդյունքում առաջադրված գիտական նորույթ պարունակող մոտեցումները կարող են նպաստել ՀՀ կենսաթոշակային համակարգի կատարելագործմանը:

Հետազոտության արդյունքները քննարկված են Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանում:

Ներկայացված սեղմագիրը կազմված է ԲՈԿ-ի պահանջներին համապատասխան, համապատասխանում է ատենախոսության բովանդակությանը և արտացոլում է դրա հիմնական դրույթները և արդյունքները:

Սեղմագրում ներկայացված 6 (վեց) գիտական հոդվածները հրատարակված են ԲՈԿ-ի կողմից ընդունելի պարբերականներում: Դրանք արտացոլում են ատենախոսության հիմնական բովանդակությունը և որպես գիտական նորույթ հեղինակի կողմից ներկայացված մոտեցումները:

Եզրակացնելով նշենք, որ Լուսինե Սամվելի Համբարձումյանի՝ «Կենսաթոշակային ֆոնդերի և ֆինանսական ներգրավվածության փոխազդեցության գնահատումը ՀՀ-ում» թեմայով պաշտպանության ներկայացված ատենախոսությունը համապատասխանում է «ՀՀ-ում գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի» 6-րդ և 7-րդ կետերի, ինչպես նաև ՀՀ ԲՈԿ-ի կողմից թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող այլ պահանջներին,

իսկ հեղինակն արժանի է **Ը.00.03՝ «Ֆինանսներ, հաշվապահական հաշվառում»** մասնագիտությամբ տնտեսագիտության թեկնածուի հայցվող գիտական աստիճանի շնորհմանը:

Պաշտոնական ընդդիմախոս՝

Երևանի քաղաքապետարանի Եկամուտների հաշվառման

և գանձման վարչության պետի Ժ/պ,

տնտեսագիտության թեկնածու՝

Արման Եղիշեի Ջհանգիրյան

24 օգոստոսի 2022թ.

Ա. Ե. Ջհանգիրյանի ստորագրության իսկությունը

հաստատում եմ

Երևանի քաղաքապետարանի մարդկային ռեսուրսների

կառավարման վարչության կադրային գործի վարման բաժնի պետ՝

Վարդանուշ Էդուարդի Բոյախյան

24 օգոստոսի 2022թ.